

KTAS' nye navnebog

Telefonselskaberne indførte for et års tid siden en ny teknik ved fremstillingen af navnebøgerne. Det er en spændende og meget avanceret teknik, som indebærer en række økonomiske fordele. For de mange brugere af navnebogen er det imidlertid resultatet af den nye teknik, der alene har interesse. Navnebogen er et værktøj, som må være udformet, så det kan anvendes af både øvede og uøvede.

Før end resultatet af anstrengelserne vurderes, vil det dog nok være rigtigt at fortælle lidt om den nye teknik. KTAS har i nogle år arbejdet med forskellige muligheder for at nyttiggøre det store datamateriale, som telefonbogens tekst repræsenterer, til andre formål, f. eks. fremstilling og ajourføring af opslagskartotekerne ved nummerkontorerne. Det er i denne forbindelse nærliggende at tænke på elektronisk databehandling, anvendelsen af EDB.

Anskaffelsen af det nødvendige udstyr for at tage EDB-teknikken i anvendelse blev aktuel i 1965, da KTAS sammen med de øvrige telefonselskaber overdrog Aarhus Stiftsbogtrykkerie AS trykningen og indbindingen af telefonbøgerne. KTAS kan nu på specielle skrivemaskiner fremstille på én gang manuskript og papirkodebånd til den tekst, som skal optages i bogen. Kodningen muliggør, at man senere kan foretage ændringer, slette abonnenter og indføre nye. Kodningen gør det også muligt at sortere materialet på forskellig måde.

Papirkodebåndet kan på en såkaldt converter overføres til magnetbånd. Det er disse bånd, der muliggør en fantastisk hurtig behandling af datamængden i EDB-anlæggene. Man kan bl. a. i EDB-processen sortere det materiale, som på papirkodebåndene optræder i helt tilfældig orden, så det passer for brugen i telefonbogen. Hvis man senere skulle ønske at gå over til at anvende fornavne som indordningsled i stedet for fag, kan det gøres på meget kort tid.

Ved hjælp af en bestemt programmering af kodebåndet kan det anvendes til filmsætning, idet det kan styre en fotosættemaskine, i dette tilfælde en såkaldt Digiset, der er verdens første

fuldt elektroniske sættemaskine. Den fremstiller en filmstrimmel, som leveres til Aarhus Stiftsbogtrykkerie AS, der benytter den til fremstilling af trykplader. Selve trykningen sker ved hjælp af en avanceret offset-teknik.

De mange finesser, teknikken indeholder, er det ikke muligt at beskrive på denne begrænsede plads, men det er forhåbentlig tilstrækkeligt til at illustrere, at der er tale om en helt industrialiseret proces, der ikke har meget tilfælles med det gamle håndværk. Derfor vil det heller ikke være rimeligt at anlægge en grafisk vurdering, som den der normalt anvendes på bogarbejder.

Men har telefonbogen nu de kvaliteter, som kan kræves af et industriprodukt? Er der ofret den nødvendige industrielle design på brugs-kvaliteter og form?

Man stødes først og fremmest af den tydelige uoverensstemmelse, der er imellem tilrettelæggningen af de indledende sider, som er fremstillet efter den gamle teknik, og abonnentspalterne, hvortil der er anvendt den nye teknik. Til de indledende sider er anvendt antikvaskrift og en individualiseret typografisk opsætning, der tilsyneladende søger at imødekomme de mange forskelligartede meddelelsers særlige krav. De mange skriftstørrelser virker tværtimod hensigten forvirrende. Alle skrider de på opmærksomhed, hvorved intet skiller sig ud. Der er ingen logik i valg af skriftstørrelser eller i anvendelsen af fede typer. Hvis der er en logik i ordningen af stoffet, er den ikke synlig. Her trænger virkelig til fornyelse og design.

Siderne med abonnentfortegnelsen er sat op i fire spalter, der med den anvendte skriftstørrelse giver en passende linjelængde, så flest mulige abonnenter kun optager én linje. Det er fornuftig økonomi, og det giver et roligt og overskueligt skriftbillede. Det umiddelbare indtryk af en sådan side kan ikke give anledning til kritik. Man finder desuden let frem til den spalte, man søger.

Ved opsøgningen af abonnenten og hans nummer bliver man derimod opmærksom på, at skriften er karakterløs, og at navnlig tallene er vanskelige at læse. Den anvendte elektroniske fotosætning begrænser måske valgmulighederne, i modsætning til de optiske fotosættemetoder,

ore Landsloge) se Danske
 rden, Den
 lenen, Det Højeste Raad af
 ræsidiat Himmerlandsv.22 . . . GO 3033
 lørnet P.Hvitfeldtsstr.17 . . . BY 4242
 ntralén (Morten
 -Nielsen) Skinderg.15 . . . PA 9089Y
 mløren red.Magnoliav.2 . . . VA 3114
 sped. Lindevang 16 73 11 81
 nsMunksg.3 ØB 294V
 lan Fru Dalgasboul.119 FA 5293
 ekr. Dalgasboul.119 FA 5293
 3lik.sl.mest. Parkv.13 99 21 11
 R O.lær.
 osev.331 98 25 64
 k Reprs. Søhuse 5 98 34 14
 dellér (Ivan Frisbæk Jensen)
 istr.34-36 *15 66 20
 rledsallé 26 96 36 93
 Qrdr.Jagtv.165 OR 9594
 n priv. Brovæng.9 84 84 76
 v.betj. Revalsg.26 21 43 97
 t. BredskifteV.11A 50 36 78

Friser Frederiksen Henner adm. Dir.
 konsul Skodsb Strandv.293 80 17 33
 Frisette, Salon (Inger Fris-Hansen)
 EllegrdsV.25 GE 7222
 Frisgaard Hansen Aks. Cand.mag.
 Holbergsg.22 12 66 62
 Frisholt S & G O.ass. Landskronag.54 RY 8127
 Frishei Tommy Ball.dans. Gormsg.8 ÆG 323
 — Lilli Konf.tureh. Prinsesseg.57 AS 4448
 Frisia A/S Automobiles & tilbeh.
 Vognmagerg.2 *MI 2233
 Værkst. Industriv.20 *96 75 22
 Frisk M M Best.i Møllevang.7 81 14 76
 — Joh. Fru Sølv.96 MI 5109
 — K M Herrefris. VirumStationsv.107 84 85 28
 — Gunn. Opstill. SkyttegrdsV.47 30 26 51
 — J O Vind.pol. Lellingeallé 37 78 22 51
 — Sv. Værkfor. BøgeV.13 81 25 65
 Frisk Flora A/S 46 21 26
 Frisken Lorenz Dir. kapt. Axelhøj 48 70 25 81
 — Ingrid statsaut. Transl. tolk
 eksam.hdls.faglær. aut. turistfor.
 Axelhøj 48 70 25 81

AIGA The American Institute of Graphic Arts

At udmærke det talentfulde, at støtte det fremragende og at kræve sagkundskab er de tre første formålsparagraffer for De Grafiske Fags Institut i USA.

Det grundlagdes i 1914 og samler medlemmer, der spænder fra forbrugere og forretningsfolk til håndværkere og kunstnere. Instituttet beskæftiger sig ikke alene med bøger, men også med reklametryksager, annoncering, grammofonpladeomslag, emballage og etiketter samt tidskrifter. Gennem årene har Instituttet ved sit arbejde opnået stor prestige og betragtes som de grafiske fags autoritative stemme i æstetiske og tekniske spørgsmål. I det daglige arbejder man med et vidt forgrenet sæt opgaver, bl. a. har man til stadighed et stort antal vandredstilinger i cirkulation, både i USA og i andre dele af verden, dækkende alle felter af den grafiske verden og dens problemer.

Hertil kommer en omfattende bedømmelsesvirksomhed. Man står ikke alene bag udvælgelsen af årets 50 bedste bogarbejder. Der findes også komiteer for årets bedste tryksager, spændende fra brevpapir til brochurer og etiketter, for de 50 bedste annoncer, udvalgt efter principperne originalitet og reproduktionsteknik, for emballager samt for skolebøger, børnebøger og billigg-bøger.

AIGA udsender naturligvis et tidsskrift, og samtlige kataloger holder typografisk stil med dette, hvorved man opnår en integrering af de forskellige bestræbelser. Tidsskriftet beskæftiger sig både med kritisk virksomhed og information.

Instituttet afholder årlige kurser på New York School of Printing omfattende design, sætning, trykning og reproduktion. Desuden afholdes forskellige møder, herunder frokost-sammenkomster, hvor man diskuterer forlagsvirksomhed og kommunikation, æstetiske problemer og den tekniske udvikling.

Men mest kendt her i Europa er nok AIGA's

der rummer næsten ubegrænsede muligheder. Man kan have været tvunget til at anvende en groteskskrift, selv om det er en almindelig erfaring, at antikvaskrifterne er lettere læselige, bl. a. fordi hvert bogstav kan gøres mere karakteristisk ved anvendelsen af seriffer og varierende stregykkelse. Men valget kan også være bestemt af den erfaring, at antikvaskrifterne i meget små størrelser kan give tryktekniske problemer, sådan som det var synligt i den gamle navnebog, hvor fejl i farveføringen let fremkaldte en klattet og upræcis skrift.

Bogstaverne er på ingen måde ulæselige i den nye skrift, og dens anvendelse kan vel ikke siges at være uforvarselig. Derimod er grotesktallene langt dårligere karakteriserede end i den tidligere anvendte skrift. 8 og 9 kan let forveksles. Heller ikke 3 skiller tilstrækkeligt tydeligt fra 8.

I den industrielle udvikling er det et velkendt fænomen, at man i visse faser helt overvejende interesserer sig for industrialismens kvantitative muligheder. Det er de økonomiske gevinster, der lokker, og produktet bestemmes af den industrielle apparaturs muligheder. Den rigtige udvikling burde selvfølgelig være, at man opstillede kvalitative mål og krævede det industrielle apparatur indrettet herefter. Den gode industrielle design arbejder med en sådan målsætning.

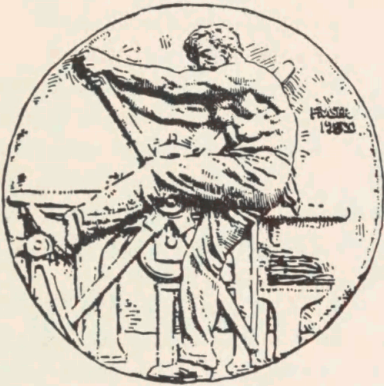
Den avancerede teknik, der er taget i anvendelse til navnebogens fremstilling, har ikke ført til et bedre produkt, hverken med hensyn til form eller brugskvaliteter.

Poul Erik Skriver

guldmedaille, der siden 1920 er tildelt en lang række fremtrædende personligheder. Større udmærkelse kan ingen grafisk fagmand ønske sig. Updike, Bruce Rogers, Goudy, Dwiggins, Stanley Morison, Blumenthal, Tschichold, Ben Shahn, Paul Bennett og Paul Rand tælles på listen, der, som det vil ses, også rummer europæiske navne.

Måske var det en idé engang at udvide Forening for Boghaandværk til også at omfatte de øvrige kategorier inden for de grafiske fag. Vi trænger til en udvælgelse af alle former for tryksager for at stimulere interessen ikke blot for bogen, men også for emballagen, annoncen og reklame-tryksagen – for ikke at tale om tidsskriftet. Tiden bør arbejde for en sådan udvidelse: Forening for De Grafiske Fag. Ideen er hermed udkastet til videre diskussion.

EEF

Tegning af motivet på
AIGA's guldmedaille

Bog og ånd fra Gutenbergs bibel til Churchills taler

Printing and the mind of man. A descriptive catalogue illustrating the impact of print on the evolution of western civilization during five centuries. Compiled and edited by John Carter and Percy H. Muir. With an introductory essay by Denys Hay. London: Cassell & Co. Ltd. 1967. xxxiv + 280 s., ill. £ 7.7s. (i Danmark c. 165 kr.).

Den 11. International Printing Machinery and Allied Trades Exhibition i London – IPEX '63 – gav naturlig anledning til en udstilling af (1) gamle kvalitetsbøger og (2) gammelt teknisk materiel. Men Stanley Morison følte, at det store arrangement også frembød en lejlighed, som ikke måtte forsømmes, til at vise publikum, hvad den europæisk-amerikanske kultur skylder bogtrykket, med andre ord at sammenstille og kommentere (3) et udvalg af de bøger, som *ved deres indhold* har bragt vor kultur afgørende fremad. For at gøre en lang historie kort: ideen blev virkeliggjort, og en katalog med noter udarbejdet. Men de mange her unævnte medarbejdere fandt det rigtigt at udvide katalogen til en bog af varig værdi; ved egen og andres hjælp skrev de i stedet for katalognoter korte artikler om hver udvalgt bog, valgte over 100 facsimiler og fik et åndfuldt forord og glimrende registre tilvejebragt. Alt dette blev klædt på af John Dreyfus med overbevisende brug af Bembo antikva, og Reynolds Stone graverede dobbelttitelbladet i træ (trykt i rustrødt, se *Bogvennen* 1966 s. 228-29). Det er den bog, vi har for os.

Om denne om man så må sige åndshistoriske udstillings tilblivelse har Percy Muir skrevet højst læseværdigt i *The Book Collector*, Spring 1967 s. 47-53; samme tidsskrift anmelder bogen *Autumn* 1967 s. 379-81. Måske må man have lov at sige, at disse artikler og bogen selv bærer et vist præg af, at de medvirkende har haft en af deres livs oplevelser ved det dybtgående og åbenhjertige teamwork i årevis og ved at have haft

alle de udstillede bøger i hånden. Vi andre har dyb respekt for hele sagen, men må tage den store bog mere nøgternt som en håndbog, omend en håndbog med sjældne perspektiver. Men at have set udstillingen! blot et eksempel: indenfor rejselitteraturen alene fandtes to unika, det første Columusbrev og den første Baedeker!

Man finder her 424 artikler om lidt flere bøger (enkelte var ikke på udstillingen). Under en blikfangende overskrift anføres et upedantisk bibliografisk hoved og derpå en artikel på rundt regnet en spalten længde. Facsimilerne er indpasset i spalten eller klummen uden rasterbaggrund eller ramme, og billedsamlingen er morsom ved på den ene side med nødvendighed at give hele typografiens stilhistorie, på den anden side at gøre det med et af ikke-typografiske grunde udvalgt materiale, lejlighedsvis af ringe typografisk kvalitet. Artiklerne er ypperlige, med både emnet og forfatteren som baggrund for en helt nutidig bedømmelse af det skelsættende værk, man præsenterer; ofte er et par henvisninger vedføjet.

Trods få men svære fristelser vil jeg ligesom min engelske anmelder-fælle Wm. Haley undlade at udpege hvilke bøger der *ikke* findes; i værste fald, siger Haley, giver dette anmelderen lejlighed til at skilte med sin viden, i bedste fald er det stærkt subjektivt. Kun kan det siges, at skønlitteratur falder udenfor planen med ganske få antikke og nyere digtere som undtagelser, i princippet een for hver kulturkreds og kun sådanne, der har præget menneskets idéverden, ikke blot hans fantasi. Jeg synes, engelsksprogede forfattere her som i det hele har fået en noget rigelig plads; jeg tæller ti-tolv stykker overfor Dante, Voltaire og Beaumarchais, Albrecht von Haller og Goethe, Andersen og Ibsen, og om man vil: det jævndrende men ulige par Wagner og Kierkegaard.

Blandt disse navne ser man tre nordboer og falder da for en nærliggende provinsiel fristelse til at se efter flere, især når man har været med til at etablere en tilsvarende udstilling vedrørende Danmark alene. Resultatet er følgende rimelige: Fra Island: Snorres Heimskringla i første udgave på grundsproget (den kom jo altså i Sverige 1697!). Fra Norge Ibsen, hvis Hedda Gabler

vælges som det i nutiden formentlig mest spillede Ibsen-stykke, og Frithiof Nansen, hvis titel *Fram over Polhavet* gengives i facsimile, mens artiklen med flid har skaffet et vaskeægte norsk-dansk ø i *øver!* Fra Sverige – selvskreven men alene – Linné's *Systema naturæ*. Fra Hertugdømmerne B. G. Niebuhr og Th. Mommsen med hver sin Romerske historie (og et ord om Carsten Niebuhrs rejser). Fra Danmark: Stenos *De solido*, Rasks *Vejledning*, Ørsteds *Elementa*, Andersens *Eventyr*, fortalte for Børn, Kierkegaards *Enten – Eller*. Kort omtalt under andre forfattere er Tycho Brahe og Niels Bohr og måske flere agtede landsmænd, og læseren kan nu selv finde ud af, hvad han savner.

Bogen er, som man vil forstå, betagende alsidig. Se fx. i rækkefølge fra nr. 110 (1603-14): *Paracelsus' posthume værker*, *Cervantes' Don Quixote*, *Keplers love*, *Galileis kikkert*, den engelske bibel 1611, den italienske akademiordbog, *Napiers logaritmer* og *Walter Raleighs verdenshistorie* med dens politisk-geografiske aspekter. Eller fra nr. 275 (1816-21): *Bopps sammenlignende grammatik*, *Cuviers sammenlignende anatomi*, *Ricardos arbejds- og skatteteori*, *Fraunhofers spektrallinier*, *Schopenhauers pessimisme*, *Laënnecs stetoskop*, *J. Grimms tyske grammatik*, *Ørsteds kompasnål* og *Hegels retsfilosofi*.

Printing and the Mind of Man er ikke til at læse i stræk. Men den appellerer til enhver åndshistorisk interesseret og til bogvenner i enhver betydning af ordet. Idéhistorien, det sært placerede gymnasiefag med obligatorisk lærebog og ingen timer, vil have støtte, om disse præcise artikler findes i skole- og købstadbiblioteket, og bogen som helhed er en imponerende bekræftelse af det anlagte synspunkt: det trykte ords enestående betydning for menneskeånden, som det eneste middel, hvormed slægten kan tale til efterslægten. Med rette beklager udgiverne, at bogens karakter gør det vanskeligt at forsyne den med dedikation, men at en sådan skulle have været rettet til initiativtageren Stanley Morison. Selv uden dedikation blev bogen det sidste monument over denne mands skabende og befrugtende virke.

E. D.

PS: I de uger, den store bog har ligget på mit skrivebord til lejlighedsvis læsning, har jeg til sporvognslæsning medført en fremragende amerikansk biblioteksmand Robert B. Downs' *Famous Books since 1492*, 3. udg. 1965 i billig-bogsudstyr. Den behandler 111 værker på 400 sider med få illustrationer og kan altså få plads til korte indholdsreferater; tager man det amerikanske indslag bort, findes de fleste titler selvfølgelig i *Printing and the Mind of Man*. Downs' bog (han har også skrevet en om oldtid og middelalder og en mere udførlig om ganske få værker: *Books that changed the world*) er selvfølgelig hverken skøn eller ærværdig, men udgør fortrinlig læsning i mere dagligdags udførelse.

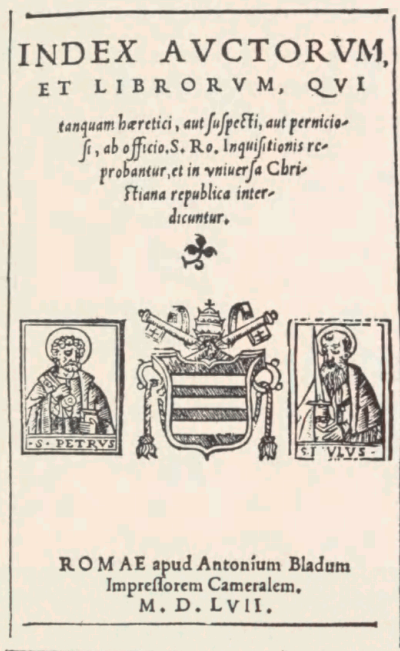
Printing and the Mind of Man. An Exhibition of Fine Printing in the King's Library of the British Museum. London: The Trustees of the British Museum 1963. 64 s. + 12 bl. ill. 4s.6d.

De to ovennævnte udstillinger (2) og (3) i Earl's Court var kombineret, også i udstillingskatalogen, der altså foruden noterne til de indholdsmæssigt vigtige bøger indeholdt interessante oplysninger og billeder om gammelt materiel,

aviser, småtryk etc. Den mere traditionelt boghistoriske udstilling (1) havde en katalog af samme tilsnit, og denne har ingen afløser, da man skønnede, at monumentalværker om emnet forelå i forvejen, især Morison & Day: *The Typographic Book*, se *Bogvennen 1965 s. 45 ff.* Det er rigtigt, men det er også rigtigt, at overkommelige udstillingskataloger kan have en varig værdi, og det synes jeg denne har; den rummer knap 200 bøger fra alle 500 år, og fra nyere tid er der ikke få ting med, som ligger udenfor den slagne landevej. Omfanget er altså dobbelt så stort som den udenlandske del af vor udmærkede udstillingskatalog fra 1953, *Bog & Tryk*, ved Bjørn Ochsner og Mogens Haugsted.

To af *Bogvennens* nuværende redaktører tilbragte, da Londonarrangementerne var i deres vorden, en inspireret formiddag med at udpege de fem danske bøger fra alle tider, der var mest egnede til at komme på tale til den boghistoriske udstilling. Vi siger ikke, hvad vi valgte, for komiteen tog en sjette: Nordlundes udgave af H. C. Andersen: *Skyggen*, illustreret af Ib Spang Olsen, der sammen med Karl-Erik Forsbergs Rembrandtbibel repræsenterede Norden ved denne sjældne lejlighed.

E. D.

Printing and the Mind of Man indeholder naturligvis også bøger, hvis betydning for menneskeslægtens og menneskeåndens fremme nok har været stor, men ikke uden videre positiv. Denne side viser således den første romerske udgave af indexen over forbudte bøger; først i 1966 meddelte Vatikanet, at flere udgaver ikke vil fremkomme. Formindsket fra ca. 27×17 cm satsformat.

To bogsamlinger fra guldalderen

Bibliotheca Oehlenschlägeriana. Udgivet med forord af Povel Ingerslev-Jensen. Oehlenschläger Selskabet, København 1967. x, 66 s.

Auktionsprotokol over Søren Kierkegaards bog-samling. Udgivet af H. P. Rohde. Det kongelige Bibliotek, København 1967. LXXX, 184 s.

I løbet af få måneder er hele to auktionkataloger fra fortiden blevet genudsendt! Det kan måske lyde lidt barokt, men ikke desto mindre er der tale om højst seriøse foretagender.

De to udgivelser har ikke helt samme karakter. Povel Ingerslev-Jensens edition af fortegnelsen over den del af Adam Oehlenschlägers bogsamling, der blev solgt ved auktion i juni 1850, er et fotografisk optryk af den oprindelige katalog med en tilføjet indledende karakteristik af digterkongen som bogsamler. H. P. Rohdes edition af fortegnelsen over Søren Kierkegaards efterladte bibliotek, solgt ved auktion i april 1856, hviler ikke på et tilfældigt eksemplar af den oprindelige katalog, men netop på det eksemplar og den protokol, hvori auktionarius indføjede navnene på køberne af de enkelte bøger og de priser, de opnåede. Disse oplysninger er medtaget, ligesom Rohde i den udstækning, det har været muligt, har tilvejebragt oplysninger om, hvor/hvornår Kierkegaard anskaffede de enkelte værker, og hvad der siden er blevet af de pågældende eksemplarer.

Rohde har også til udgivelsen føjet en afhandling om Kierkegaard som bogsamler – som med tanke på Kierkegaard-studiets internationale karakter aftrykkes både på dansk og i engelsk oversættelse.

Det seriøse ligger i, at disse publikationer giver os et ganske godt begreb om de bogsamlinger, som to hver på sin vis meget betydelige danske guldalderpersonligheder havde til deres rådighed, når de satte sig til arbejdet. I de her fortegnede skrifter var det, de hentede orientering og kontant viden, og ofte tillige frugtbar

inspiration; i samlivet med dem var det, at noget væsentligt i vor arv tog form og retning.

Der er i begge tilfælde tale om efter datidige forhold ret omfattende samlinger: Oehlenschläger-katalogen har 3102 numre plus 392 numre »egne skrifter«, – og i Kierkegaard-katalogen har hovedsamlingen 2197 numre, hvortil kommer to tillæg, med ialt 551 numre, som Rohde i modsætning til flere tidligere forskere henregner til den Kierkegaard'ske samling. Der er også i begge tilfælde tale om »ribbede« samlinger: man véd, at de mest værdifulde bind blev taget ud af Oehlenschlägers reoler før katalogiseringen, og det er overvejende sandsynligt, at noget tilsvarende skete, inden Kierkegaards bibliotek blev ført til bogs; hertil kommer, at filosofen selv i sine sidste år på forskellig vis har reduceret samlingen.

Oehlenschlägers bibliotek har næppe været så stor en fryd for øjet som Kierkegaards, selvom han, som Ingerslev-Jensen bemærker, »nærede en vis forfængelighed med sine egne værkers udseende«. Iøvrigt forholder det sig naturligvis således, at hvor tyngdepunktet hos *filosoffen* ligger i det teologiske, med den klassiske græske og romerske litteratur på andenpladsen og de tyske romantikere ganske pænt dækket, mens det iøvrigt kniber med skønlitteraturen, ligger den hos *digteren* netop i det skønlitterære, med litteraturhistorien og æstetikken solidt repræsenteret og et fyldigt udvalg af nordisk mytologi og historie, mens teologien frister en pauvre skæbne.

Til slut bør det nævnes, at det jo ikke er første gang, Kierkegaard-katalogen genoptrykkes: Niels Thulstrup besørgede i 1957 en udgave for Søren Kierkegaard Selskabet, og i 1965 påbegyndte Masaru Otani i bd. 2 af det tilsvarende japanske societets årsskrift en kommenteret liste over det Kierkegaard'ske bibliotek på basis af nummerringen i katalogen; han er i bd. 4 nået til vejs ende med hovedsamlingen – uden at det står klart, om der påtænkes en videreførelse omfattende de to tillæg.

Aage Jørgensen

P.S. Rohdes afhandling er baseret på dele af hans store bidrag til *Fund og Forskning*, bd. 8, 1961, s. 79-127 (med efterslæt i bd. 10 og 13).

Se hertil Niels Thulstrup i *Kierkegaardiana*, bd. 4, 1962, s. 105-10. Endvidere henvises til et bidrag af Robert L. Perkins i *The American Book Collector*, bd. 12, 4, 1961, s. 9-16.

»Hjerteligst

H. C. Andersen«

Arne & Mads Portman: Omkring en Samling

H. C. Andersen Dedikationer.

Victor Nielsen Tryk, København 1967. 102 s.

Den 5. august 1966 døde H. C. Andersen-samleren, overlæge Arne Portman, hvis efterladte *anderseniana* vil komme til at udgøre grundstammen i det museum, som skal etableres i ejendommen Vingårdsstræde 6. At der er tale om en ganske betydelig samling, skaffet til veje med stor nidkærhed og store økonomiske ofre, understreges bl. a. af den kendsgerning, at den indeholder ikke mindre end 89 dedikationseksemplarer. Til sammenligning kan nævnes, at Laage-Petersens samling, nu i Det kongelige Bibliotek, omfatter 120 dedikationseksemplarer, mens H. C. Andersens Hus højst ejer 85; Jean Hersholt kunne mønstre 35, Eiler Høeg 28.

For litteraturhistorien er selve den kendsgerning, at der foreligger et dedikationseksempplar, kun sjældent af synderlig interesse. Derimod kan det være af betydning at få oplyst *baggrunden* for dedikationen; den knytter jo – eller udbygger – en kontakt mellem giver og modtager, som det kan være værdifuldt at have *in mente*. Og selvom genren har sine konventioner og ikke tillader de helt store udsving, så hænder det, ikke mindst i tilfældet H. C. Andersen, at dedikationerne har fået en markant og lodig formulering.

En smuk undersøgelse af dedikationseksemplarerne i den Laage-Petersen'ske samling skyldes H. Topsøe-Jensen. Den fremkom i *Bogvennen* 1953 og optryktes i forfatterens *H. C. Andersen og andre Studier* 1966, – og den har afgivet mønstret for det sidste skrift fra Arne Portmans hånd: *Omkring en Samling H. C. Andersen*

Dedikationer. Bogen var ikke færdig, da overlægen døde, men planen var lagt og et meget stort forarbejde gjort, således at det har været en forholdsvis let sag for hans søn, bibliotekar, mag. art. Mads Portman, at få manuskriptet gjort trykklart.

Ligesom Topsøe-Jensen grupperer Portman stoffet efter dedikationsmodtagernes forhold til H. C. Andersen: den Collin'ske familiekræds, venner fra ungdommen, herregårdsbekendtskaber osv. – samt efter deres placering i det kulturelle landskab: digterkolleger, komponister, teaterfolk osv. Det er jo egentlig en temmelig kurios måde at gribe en sag an på, sådan at lade en »tilfældig« samlings »tilfældige« bestand af dedikationseksemplarer dirigere fremstillingens forløb – men problemet er uoverstigeligt, og løsningen kan næppe være ringere end andre tænkelige.

Det lader sig naturligvis ikke gøre på dette sted at gå i enkeltheder. Det største antal dedikationer i samlingen (7) er til Edvard Collin, men de betydeligste er til skuespilleren Axel Fredstrup, idet 3 af 4 har fået form som digte. Blandt de øvrige noterer man sig Ingemann, Chr. K. F. Molbech, Kristian Mantzius, William Bloch, Elisabeth Jerichau, Rasmus Nielsen m. fl.

Bogen er skrevet ud af en stor kærlighed til stoffet, – en kærlighed, som forfatteren har haft tilfælles med udgiveren, hvorfor det er blevet en overordentlig smuk bog. En skønhedsfejl er der dog: s. 72 nævnes, at Hans Egede Schacks ægteskab med Fanny Hebbe *opløstes*, hvorefter hun 1861 giftede sig med Peter Vedel; den kunne have været undgået, om Portman havde erindret, at Schack døde i 1859.

Aage Førgensen

Tak til Andelsbogtrykkeriet

Ved overgangen til Poul Kristensens Bogtrykkeri i Herning føler redaktionen anledning til at takke Andelsbogtrykkeriet i Odense for godt og forstående samarbejde i de forløbne år.

Foreningsnoter

Børnebogsudvalg nedsat

Igennem flere år har det været et ønske fra Forening for Boghåndværks side at få nedsat et udvalg til undersøgelse af børne- og ungdomsbøgernes tekniske og kunstneriske stadi. Antallet af bøger i disse grupper stiger år for år, og det vil derfor være et stort og fortjenstfuldt arbejde at få undersøgt, hvorfor disse bøger er så sparsomt repræsenteret i udvælgelsen af »Godt bogarbejde«. En undersøgelse på linie med den, der blev skolebøgerne til del, kan det ikke blive, men alligevel vil det være af betydning at få en undersøgelse i gang.

Børnebogsudvalget er nu nedsat og har følgende medlemmer: tekn. bogkonsulent Palle Christoffersen, afdelingsbibliotekar Inge Cramer, kontorchef Helge Dokkedal, forfatteren Poul Jeppesen, tegneren Ib Spang Olsen og grafikerens Ove Späth. Faktor Torben Smistrup er sekretær.

Poul Christensen-bibliografien

er i god gænge hos Rasmussens Bogtrykkeri i Ringkøbing. Forudbestillerne vil forhåbentlig kunne have den i hænde inden påske.

Kontingentet

Som det fremgik af referatet af delegeretmødet i sidste nummer er følgende ændringer foretaget:

1. Det lave kontingent (25+3,50 kr.) gælder fra 1. januar 1968 alene medlemmer under 21 år.
2. Kategorien »livsvarige medlemmer« afskaffes. Naturligvis er hidtidige livsvarige medlemmer undtaget.

Små 300 medlemmer på trykkeribesøg

Under mottoet: Besøg ... det store, ... det kendte, ... det morsomme, havde Københavns-afdelingen indbudt sine medlemmer til besøg på 3 trykkerier i januar måned – 2 aftener hvert sted – og besøgene var hos *F.E. Bording* (det store), *Det Berlingske Bogtrykkeri* (det kendte) og *Henry Thejls bogtrykkeri* (det morsomme). Det var på alle måder et arrangement, som foreningen vil følge op i det kommende år med andre besøg.

Monumenta typographica

Bogtrykker Ejnar Philips artikel i dette nummer er den første af en række, der efter planen skulle løbe ikke blot i det nu begyndte treårsbinds ni numre, men i en længere årrække. Tanken er i hvert nummer at præsentere en på grund af typografien berømt eller typisk bog og at karakterisere den stilhistorisk; har bogen illustrationer, vil man få dem at se, men de træder i baggrunden i behandlingen.

Da man ved en kronologisk disponering af rækken ville være nødt til at sigte mod en bestemt varighed, vil bøgerne blive behandlet i spredt følge. Til gengæld vil nogle på hinanden følgende artikler kunne have beslægtet emne. Således behandler Ejnar Philip denne gang den ældste store antikvetrykker og de to følgende gange Morris' og Cobden-Sandersons genskabelser af hans skrift. Derefter træder andre forfattere til med andre temaer.

Redaktionen håber, at artiklerekken ved både at indbefatte nogle af de absolutte hovedværker i typografiens udvikling og ved at vælge mindre berømte, men ligeså karakteristiske eksempler vil kunne være orienterende både for yngre og for mere erfarne læsere. Samtidig ønsker man med *Monumenta typographica* at vedgå den historiske dimension, som aldrig må mangle i *Bogvennen*.

Redaktionen

Danuta Wroblewska

Vor polske bidrager er uddannet som kunsthistoriker på Universitetet i Warszawa. Efter bl. a. at have arbejdet inden for filmområdet blev hun i 1956 ansat som redaktør på det fremragende kunsttidsskrift *Project*, hvor hun har bidraget med artikler og essays. Danuta Wroblewska er desuden korrespondent og anmelder til en række blade og tidsskrifter i og uden for Polen. Hun er medlem af komiteen for årets bedste boghåndværk i Polen.